

Joensuun steinerkoulun kestävän kehityksen suunnitelma

Vastuu ympäristöstä ja kestäväan tulevaisuuteen suuntautuminen

Oppiva yhteisö ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kestävän elämäntavan välttämättömyyden. Arjen valinnoillaan ja toimillaan koulu ilmentää vastuullista suhtautumista ympäristöön. Raaka-aineita, energiaa ja luonnon monimuotoisuutta tuhlaavia materiaalivalintoja ja toimintatapoja muutetaan kestäviksi. Kestävän elämäntavan aineettomien tekijöiden merkitystä hyvinvoinnille korostetaan ja niille annetaan aikaa ja näkyvyyttä päivittäisessä koulutyössä. Oppilaat ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kestävää arkea. Oppiva yhteisö rakentaa toivoa hyvästä tulevaisuudesta luomalla osaamisperustaa ekososiaaliselle sivistykselle. Realistinen ja käytännöllinen asenne hyvän tulevaisuuden edellytysten muovaamiseen vahvistaa kasvamista vastuullisuuteen yhteisön jäsenenä, kuntalaisina ja kansalaisina. Se rohkaisee oppilaita kohtaamaan avoimesti ja uteliaasti maailman moninaisuutta sekä toimimaan oikeudenmukaisemman ja kestävämmän tulevaisuuden puolesta. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 4.2)

Ihminen on erottamaton osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tulevaisuuden hyvän elämän kannalta ydinkysymys on vastuullisen luontosuhteen kehittyminen. Tämä on koulun tärkeimpiä tavoitteita. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatukseksi on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalla kiertotaloudella. Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi.

Ympäristö- ja luontokasvatus on varsinkin alaluokilla konkreettista ja paljon luonnossa tapahtuvaa. Ihmisellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka parhaalla mahdollisella tavalla varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden.

Oppilaat kasvatetaan pienestä pitäen kierrätys- ja lajittelukulttuuriin. Tässä koulun ja opettajien toimintakulttuuri on myös omalla esimerkillään ohjaava tekijä. Inhimillisen tulevaisuuden takia oppilaiden on tärkeää sisäistää eettinen ja tiedostava kuluttajuus. Niin yhteiskuntaopin kuin muidenkin kouluaineiden avulla tuetaan jatkuvan talouskasvun ideologian ja kulutuskeskeisen elämäntavan korvaamista kestäväan kehityksen ja vihreän talouden arvomaailmalla.

Luonnon kunnioittaminen edellyttää henkilökohtaista luontosuhdetta, ympäristöherkkyyttä ja vastuullisuutta. Se on asenteita ja tekoja. Pelkät yksilön omat arvovalinnat eivät riitä, vaan elämän edellytysten turvaamiseksi koulun on luotava tahto yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamiseen. Ilmastonmuutoksen nopea eteneminen ilmastokatastrofiksi vaatii seuraavalta sukupolvelta yhä järeämpiä uusia säädöksiä ja muita käytännön tekoja.

Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestäväan tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia

yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen.

Koko steinerkoulun opetussuunnitelma on perin pohjin ekologinen, toteaa Steinerkoulun kansainvälinen opetussuunnitelma. Steinerkouluissa on koko niiden historian ajan painottunut lapsen ja nuoren tasapainoisen kasvun ja kehityksen edistäminen sekä fyysisesti, psyykkisesti, sosiaalisesti että henkisesti. Kestävän kehityksen idea läpäisi jo ensimmäisen, vuonna 1919 Stuttgartissa alkaneen koulun opetussuunnitelman. Rudolf Steiner painotti terveellistä ja luonnollista kasvuympäristöä, aitoja materiaaleja, luonnonmukaisuutta sekä yksilön ja yhteisön kokonaisvaltaista kasvua hyvinvointiin. Hän myös piti keskeisenä, että lapset ja nuoret ymmärtävät elämänyhteyksiä, esim. liittyen ruuan ja materiaalien alkuperään – vuosikymmeniä aiemmin kuin valtakulttuurimme. Joensuun steinerkoulun opetussuunnitelma perustuu Opetushallituksen vuoden 2016 opetussuunnitelman perusteisiin ja Steinerkoulun kansainväliseen opetussuunnitelmaan 2004. Opetussuunnitelman luvussa 2.2.4. todetaan kestävän elämäntavan välttämättömyydestä seuraavasti:

"Ihminen on erottamaton osa luontoa ja täysin riippuvainen ekosysteemien elinvoimaisuudesta. Tulevaisuuden hyvän elämän kannalta ydinkysymys on vastuullisen luontosuhteen kehittyminen. Tämä on koulun tärkeimpiä tavoitteita. Kestävän kehityksen ja elämäntavan ulottuvuudet ovat ekologinen ja taloudellinen sekä sosiaalinen ja kulttuurinen. Ekososiaalisen sivistyksen johtoajatuksena on luoda elämäntapaa ja kulttuuria, joka vaalii ihmisarvon loukkaamattomuutta, ekosysteemien monimuotoisuutta ja uusiutumiskykyä sekä samalla rakentaa osaamis pohjaa luonnonvarojen kestäväälle käytölle perustuvalle kiertotaloudelle.

Ekososiaalinen sivistys merkitsee ymmärrystä erityisesti ilmastonmuutoksen vakavuudesta sekä pyrkimystä toimia kestävästi. Ympäristö- ja luontokasvatus on varsinkin alaluokilla konkreettista ja paljolti luonnossa tapahtuvaa. Ihmisellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka parhaalla mahdollisella tavalla varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Oppilaat kasvatetaan pienestä pitäen kierrätys- ja lajittelukulttuuriin. Tässä koulun ja opettajien toimintakulttuuri on myös omalla esimerkillään ohjaava tekijä.

Inhimillisen tulevaisuuden takia oppilaiden on tärkeää sisäistää eettinen ja tiedostava kuluttajuus. Niin yhteiskuntaopin kuin muidenkin kouluaineiden avulla tuetaan jatkuvan talouskasvun ideologian ja kulutuskeskeisen elämäntavan korvaamista kestävä kehityksen ja vihreän talouden arvomaailmalla. Luonnon kunnioittaminen edellyttää henkilökohtaista luontosuhdetta, ympäristöherkkyyttä ja vastuullisuutta. Se on asenteita ja tekoja. Pelkät yksilön omat arvovalinnat eivät riitä, vaan elämän edellytysten turvaamiseksi koulun on luotava tahto yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen ja vaikuttamiseen.

Ilmastonmuutoksen nopea eteneminen ilmastokatastrofiksi vaatii seuraavalta sukupolvelta yhä järeämpiä uusia säädöksiä ja muita käytännön tekoja. Ihminen kehittää ja käyttää teknologiaa sekä tekee teknologiaa koskevia päätöksiä arvojensa pohjalta. Hänellä on vastuu teknologian ohjaamisesta suuntaan, joka varmistaa ihmisen ja luonnon tulevaisuuden. Perusopetuksessa pohditaan kulutus- ja tuotantotavoissa ilmeneviä ristiriitoja suhteessa kestävään tulevaisuuteen sekä etsitään ja toteutetaan yhteistoimin ja pitkäjänteisesti elämäntapaamme korjaavia ratkaisuja. Oppilaita ohjataan tuntemaan myös kehitykseen vaikuttavia yhteiskunnallisia rakenteita ja ratkaisuja

ja vaikuttamaan niihin. Perusopetus avaa näköalaa sukupolvien yli ulottuvaan globaaliin vastuuseen." (Joensuun steinerkoulun OPS 2016)

Opetussuunnitelmassa kestävän kehityksen, osallistumisen ja vaikuttamisen teemat muodostavat yhden seitsemästä laaja-alaisesta oppimiskokonaisuudesta, jotka integroituvat eri oppiaineisiin. Kestävä ekososiaalinen elämäntapa opitaan parhaiten silloin, kun se on luonnollinen osa koulun arkipäivää ja toiminnan rakenteita.

Joensuun steinerkoulun ekososiaalisen sivistysprojektin tavoitteet ja painopisteet:

1. Myötätuntokulttuuri

- myötätuntoiset käytänteet luontevaksi osaksi koulun arkea
- hyvään tukeminen
- empatiataidot: tarinat, draama, vierailijat
- jatketaan ja vaalitaan jo olemassa olevaa vertaissovittelua

2. Osallisuus, ihmistenvälisyys

- koulu yhteisössä kaikki ovat yhtä arvokkaita
- tunne hyväksytyksi tulemisesta sellaisena kuin on
- tunne nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta ja arvostuksesta
- tunne omasta mahdollisuudesta vaikuttaa asioihin
- yhteenkuuluvuuden rakentaminen ja vaaliminen
- aktiivinen kansalaisuus
- verkostoituminen

3. Vastuullisuus

- moraalinen mielikuvitus
- vastuu omista teoista ja valinnoista
- vastuu toisista ihmisistä ja luonnosta
- aikuinen ohjaa ja kasvattaa esimerkillään
- kohtuullisuus, reiluus, jakaminen (vrt. ahneus, itsekkyyys, kilpailu)
- kierrättäminen, eettinen kuluttaminen
- materiaalisista elämäntavoista henkisiin elämäntapoihin

4. Luontosuhde

- luontosuhteen rakentaminen ensimmäisestä luokasta alkaen
- luontosuhteen vaaliminen
- konkreettiset toimet luonnon hyväksi: vuonna 2019 Bees & Trees
- vuosittain vaihtuvat/syventävät teemat
- yhteistyö vanhempien/kyläyhdistyksen/muiden koulujen/kaupungin kanssa
- globaali yhteistyö

Vastuu ympäristöstä ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Joensuun steinerkoulussa kestävän kehityksen tavoitteena on varmistaa turvalliset, terveelliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville sekä turvata luonnon

monimuotoisuuden ja ympäristön kantokyvyn säilyminen. Koulun tehtävänä on ohjata oppilaita tekemään kestäviä ratkaisuja koulussa, mutta myös kouluajan ulkopuolella. Tärkeintä onkin, että koulu auttaa oppilasta ymmärtämään kestävä elämäntavan välttämättömyyden.

Kasvatus ja koulutus ovat avainasemassa ympäristötietoisuuden lisäämisessä ja kestävä elämäntapaan oppimisessa. Joensuun steinerkoulu haluaa huolehtia, että sen oppilailta ja henkilökunnalla on sellaisia tietoja, taitoja, valmiuksia ja näkemyksiä, että kestävä ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden rakentaminen ja kestävä elämäntapaan sitoutuminen onnistuvat. Koulu edistää toimintakulttuuria, jossa kestävä elämäntapa tulee todelliseksi ja jossa sen kehittämiseen harjaannutaan.

Kestävä kehityksen päämääränä on taata terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset elämisen mahdollisuudet nykyisille ja tuleville sukupolville sekä turvata ympäristön kantokyvyn ja luonnon monimuotoisuuden säilyminen. Tavoitteena on tukea oppilaan kasvua kestävä elämäntapaan ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti.

Kestävä kehityksen ohjelma on työväline, jonka avulla kestävä elämäntavan oppiminen tehdään suunnitelmalliseksi osaksi opetusta ja koulun arkea. Yhdessä sovitut toimenpiteet pyritään saamaan osaksi jokaisen arkipäivää koulussa ja kotona.

Joensuun steinerkoulussa pyritään toimimaan kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti kiinnittäen erityistä huomiota seuraaviin asioihin:

1. Ekologinen ja taloudellinen kestävyys

- Vastuulliset hankinnat ja kestävä kulutus
- Jätteen synnyn ehkäisy ja kierrätys
- Energian ja veden säästäminen
- Kestävät kuljetukset ja liikkuminen
- Koulurakennuksen ja pihaympäristön hoito ja ylläpito
- Ravinto ja terveys

2. Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys

- Turvallisuus koulussa ja koulumatkalla
- Henkilöstön ja oppilaiden hyvinvointi
- Kiusaamisen ja syrjäytymisen ehkäisy
- Oppilashuolto ja muu oppimisen tuki
- Kulttuuriympäristö, tavat ja perinteet
- Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys

Toimenpiteet Koulussa:	vastuuhenkilöt
Biojäte	
biojäte ja kuivajäte erotellaan omiin keräysastioihinsa sekä toimitetaan oikeisiin keräyslaatikoihin	oppilaat /henkilökunta

vähennetään biojätteen määrää, otetaan vain se, mikä syödään	oppilaat/henkilökunta
Paperit	
vähennetään kopioiden määrää	henkilökunta
käytetään kaksipuoleisia monisteita	henkilökunta
käytetään pääasiassa paperitonta viestintää	henkilökunta
omien kulutustottumusten tarkastelu; tarvitsenko tämän tulosteen?	henkilökunta
suttupaperina ei käytetä puhdasta monistus- tai piirustuspaperia	oppilaat/henkilökunta
Energiansäästö	
luokan lämpötila pidetään noin 21 asteessa	henkilökunta
tietokoneet sammutetaan yöksi	oppilaat/henkilökunta
sammutetaan valot luokasta ja käytäviltä päivän päätteeksi	oppilaat/henkilökunta
energiatehokas, nopea luokan tuuletus	henkilökunta
veden käyttäminen kohtuudella käsien pesussa ja tarvikkeiden huoltamisessa	oppilaat/henkilökunta
Materiaalihankinnat	
oppikirjojen kierrättäminen ja huolellinen käsittely	oppilaat/henkilökunta
opetusmateriaalien yhteiskäyttö	opettajat

kierrätysmateriaalien käyttäminen luovasti opetuksessa (etenkin käsityössä ja kuvaamataidossa)	opettajat
ekologisuuden huomioon ottaminen materiaalivalinnoissa ja hankinnoissa	opettajat
kaikkia koulutarvikkeita ei jaeta uutena vuosittain, esim. värikynien ja väriliitujen käyttöikä voi olla pidempi kuin yksi lukuvuosi. Luokissa suositetaan esim. yhteiskäytössä olevia värejä.	opettajat/oppilaat
koululle hankitaan tuotteita, joiden huolto ja varaosasaatavuus on varmistettu	henkilökunta
Jätteiden Lajittelu	
paperinkeräyslaatikot luokissa ja toimistossa	oppilaat/henkilökunta
biojäteastiat keittiöllä ja taukutilassa	oppilaat/henkilökunta
lasin ja metallin keräyslaatikot – toimitetaan erikseen keräyspisteisiin	henkilökunta
ongelmajätteen keräyslaatikko – toimitetaan erikseen keräyspisteisiin	henkilökunta
sekajätteen määrän minimointi	oppilaat/henkilökunta
Muuta	
Tavarat palautetaan omille paikoilleen niin, että ne ovat jokaisen käytettävissä.	oppilaat/henkilökunta
Kaikesta omasta ja koulun omaisuudesta pidetään hyvää huolta	oppilaat/henkilökunta
Oppilaita ohjataan kulkemaan koulumatkat kävellen tai pyöräillen, jos mahdollista	huoltajat

Koulun retkillä pyritään suosimaan mahdollisimman ympäristöystävällisiä kulkuneuvoja ja välttämään lentämistä	opettajat
Piha kunnostetaan turvalliseksi ja kestäväen kehityksen mukaiseksi leikki- ja liikuntapaikaksi	oppilaskunnan hallitus/ kannatusyhdistys
Oppilaita ohjataan huolehtimaan koulun pihan ja lähiympäristön siisteydestä	oppilaat/opettajat
Oppilaiden Hyvinvointi	
Järjestyssäännöt	opettajat/oppilaat/ huoltajat
Välituntivalvonta	opettajat
Koulu on mukana Verso-toiminnassa	henkilökunta/Verso-tiimi
Toimiva oppilashuolto	henkilökunta/OHR/ ulkopuoliset asiantuntijat
Oppimisen tuki	opettajat/ koulunkäynninohjaajat/ ERO
Hyvinvointikyselyt; mikä edistää hyvinvointia meidän koulussamme	henkilökunta/rehtori
Henkilöstön Hyvinvointi	
Hyvinvointikyselyt; mikä edistää hyvinvointia meidän koulussamme	henkilökunta/rehtori/ hallitus
Henkilökunnan virkistystapahtumat	hyvinvointitiimi/ henkilökunta

--	--

Erityistä lukuvuodelle 2019-20:	vastuuhenkilöt	seuranta (mittarit)

Opetuksessa Huomioitavaa

Kestävää kehitystä käsitellään monipuolisesti eri oppiaineissa ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Erityisesti ympäristöopissa, biologiassa, maantiedossa, yhteiskuntaopissa ja kotitaloudessa käsitellään kierrätystä, ympäristönsuojelua, yksilön vastuuta ja luonnon ekosysteemistä huolehtimista.

Katsomusaineissa pohditaan kestävää kehitystä luomakunnasta huolehtimisen näkökulmasta. Kuvaamataidossa ja käsityöaskartelussa käytetään mahdollisimman paljon kierrätys- ja jättemateriaaleja. Käsitöissä opetellaan vanhan vaatteen korjaamista ja uudistamista. Koko kouluajan opetellaan sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää toimintaa yhdessä koulu yhteisön kanssa.

Seuranta

- Ohjelman toteutumista arvioidaan yhdessä vuosittain
- Lukuvuosisuunnitelman päivittämisen yhteydessä päivitetään myös kestävän kehityksen ohjelma ja määritellään erityiset tavoitteet seuraavalle lukuvuodelle
- Ohjelma saatetaan myös huoltajien ja koulutiloja käyttävien ulkopuolisten tahojen tietoon